

DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI TURISTIČNIH POTOVANJ ŠTUDENTOV

Nataša Gostiša

UDK: 911.3:379.85(497.4)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Družbenogeografske značilnosti turističnih potovanj študentov

Prispevek predstavlja povzetek diplomske naloge »Družbenogeografske značilnosti turističnih potovanj študentov. V prvem so podani namen in cilji naloge ter njena izhodišča z metodologijo. Drugi sklop naloge je razdeljen na dva dela. V prvem so predstavljene značilnosti izbranega vzorca študentske populacije, v drugem pa so podane ugotovitve avtoričine lastne raziskave. V zadnjem sklopu sta obravnavana razvoj in sedanje stanje mladinskega turizma v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE

turistična geografija, turistični tokovi, turistična potovanja, slovenski študentje, mladinski turizem

ABSTRACT

Sociogeographic characteristics of student tourist travels

The paper is a summary of the graduation thesis entitled »The Socio-geographic Characteristics of Student Tourist Travels«. The first section describes the purpose and objectives of the thesis, its bases and the methodologies applied. The second section is divided into two subsections of which the first one deals with characteristics of a selected population of students, whereas the second subsection presents the results of the author's own research. The last section discusses the development and the current state of the youth tourism in Slovenia.

KEY WORDS

geography of tourism, tourist streams, tourist travels, Slovene students, youth tourism

AVTORICA

Nataša Gostiša

Naziv: univerzitetna dipl. geografinja in sociologinja kulture

Naslov: Viška cesta 49/D, 1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: +386 (0)1 264 249

E-pošta: nataša.gostisa@slovenijaturist.si

Uvod. Industrijska družba je konstituirala mladost kot posebno kategorijo med otroštvom in odraslostjo. Le-ta je v zadnjih desetletjih pri-
tegnila tudi zanimanje znanosti. V postindustrijski oziroma postmoderni družbeni strukturi ima mladina pomembno vlogo. Mladina namreč predstavlja nekakšen pomanjšan model oziroma zrcalo družbe, ki jo tudi nekoliko prehiteva in s tem napoveduje njene trende (5).

Namen, metodologija in predstavitev vzorca. Glavni namen diplomske naloge je bilo ugotoviti in predstaviti nekatere družbenogeografske značilnosti turističnih potovanj slovenskih študentov. Naloga se je nanašala na turistično povpraševanje specifične socialnogeografske skupine prebivalcev Slovenije, katere značilnosti sem skušala razložiti s pomočjo nekaterih socialno-demografskih dejavnikov in nekaterih zunanjih dejavnikov turističnega povpraševanja, in na prostorske, časovne in druge značilnosti njihovih turističnih potovanj. Ob tem sem skušala ugotoviti, kako prostor s svojimi možnostmi in omejitvami vpliva na razvoj in značilnosti turističnih potovanj oziroma migracij.

Pri izdelavi diplomske naloge sem se posluževala kabinetnih in terenskih metod dela. Med kabinetnimi metodami sem uporabila metodo kompilacije oziroma povzemanja po literaturi, metodo vnosa (v delovne tabele), analize in preračunavanja podatkov, dobljenih z anketiranjem, in statističnih podatkov ter metodo izdelave kart. Med terenskimi metodami sem uporabila metodo anketiranja z vprašalnikom. Raziskavo sem omejila na redno dodiplomsko fakultetno študentsko populacijo Univerze v Ljubljani in na leto 1998 (poleg raziskave preteklega potovalnega obnašanja študentove družine). Izbor vzorca je bil slučajnosten in je obsegal 210 študentov, kar predstavlja 0,65 % osnovne populacije. Za obdelavo podatkov sem potemtakem uporabila metodo vzorcev ali reprezentativno metodo. Statistične parametre, ki sem jih ocenila za vzorčno populacijo, sem nato posplošila na osnovno populacijo (ocene vrednosti v osnovni populaciji).

Izhodišča in razlaga terminologije. Osnovno izhodišče za mojo diplomsko nalogo

je predstavljala raziskava Statističnega urada Republike Slovenije »Turistična potovanja domačega prebivalstva (po anketi o porabi v gospodinjstvih), Slovenija, 1997, Statistične informacije, 1998«, s katero sem tudi primerjala svoje izsledke, zato sem uporabila enako terminologijo:

- **Izlet** je turistično potovanje, krajše od 24 ur, torej brez nočitve. Lahko traja le nekaj ur.
- **Turistično potovanje** je vsako bivanje s prenočevanjem zunaj kraja stalnega bivališča, ki traja več kot 24 ur in manj kot eno leto.
- **Krajše turistično potovanje** obsega vsaj eno nočitev, vendar ne več kot tri zaporedne.
- **Daljšje turistično potovanje ali letovanje** zajema vsaj štiri zaporedne nočitve (4).

Predstavitev rezultatov. Od vseh 210 anketiranih študentov je leta 1998 odšlo na vsaj eno turistično potovanje 205 študentov, kar predstavlja 97,62 % vzorčne populacije. Najvišji je delež študentov, ki so leta 1998 odšli na dve potovanji. Sledita deleža študentov, ki so tega leta potovali enkrat in trikrat. Ob tem je vzorec anketiranih študentov izkazal večjo turistično-potovalno intenziteto za leto 1998, kot je bila ta v okviru družine v preteklosti. Z družino so v preteklosti še bodoči študentje najpogostejše odšli na eno potovanje na leto.

Tisti, ki niso potovali, so kot oviri za odhod na pot najpogostejše navajali delovne obveznosti in pomanjkanje denarja (gl. sliko 1). Slednji razlog je bil prav tako drugi najpogostejši

Slika 1: Razlogi za odsotnost turističnih potovanj vzorca študentov leta 1998.

razlog študentovih staršev, poleg primarnega razloga »odsotnost same navade«. Med razlogi za nepotovanje slovenskih turistov leta 1997 pa so prav tako finančni razlogi igrali primarno vlogo.

V okviru spolne strukture je bila opazna razlika v korist potovanj študentk, ki se je povečala v okviru kratkih potovanj. Podobno prevlado ženskega spola sem zasledila tudi pri pregledu statistik prodaje različnih vozovnic pri poslovalnicah Erazem in Mladi turist, ki se ukvarjata z mladinskim turizmom. Pri pregledu študijskih značilnosti je bila opazna prevlada potovanj študentov družboslovnih smeri študija, ki se je prav tako povečala v okviru kratkih potovanj. Potovanja so povezana s spoznavanjem zgodovine, družbene in politične ureditve ciljne države ali območja, spoznavanjem njene kulture, tako etničnega izročila kot tudi sodobnih kulturnih tokov ... Vse to pa je seveda bolj povezano s širšo družbeno naravnanoostjo, zato ni presenetljivo, da so študentje družboslovnih smeri študijev potovali pogostejše. Glede na letnik študija so po številu potovanj močno izstopali absolventi, blizu pa so jim sledili študentje prvih letnikov. Ponovno je bila razlika bolj opazna v okviru krajših potovanj, medtem ko so bile razlike v okviru daljših potovanj manjše. Prav tako se je izkazal vpliv tipa gospodinjstva oziroma vira družinskih denarnih sredstev, saj so najpogostejše potovali študentje iz nekmečkih gospodinjstev, najmanj pa študentje iz kmečkih gospodinjstev, kar je povezano z načinom dela, višino zaslužka in vrednotami. Delo na kmetiji namreč ne pozna urnika, zaslužek je pri kmečkih gospodinjstvih običajno manjši, investicije v turistična potovanja pa nižje. Predvsem velja to za daljša potovanja, medtem ko se je pri krajših pojavilo drugačno zaporedje. Na kratka potovanja je namreč odšlo najmanj študentov iz mešanih gospodinjstev, kar je razložljivo s povečanim delom na kmetiji ob koncu tedna. Glede na vir študentovega lastnega zaslužka so bile razlike zanemarljive. Vseeno so najpogostejše potovali študentje, ki so ob študiju opravljali še honorarno delo. Pri pregledu vpliva izobrazbene stopnje obeh staršev na pogostost in tra-

janje potovanj študentov sem ugotovila, da so najpogostejše potovali tisti študentje, katerih starši so imeli višjo stopnjo izobrazbe, vendar trend naraščanja potovanj pri študentih ni povsem sovpadal z naraščanjem očetove oziroma matere izobrazbene stopnje. Vpliv izobrazbene stopnje na turistično-potovalno intenziteto je bil bolj izrazit pri slovenskih turistih. Vpliv posedovanja družinskega sekundarnega počitniškega bivališča (vikenda) na turistično-potovalno intenziteto vzorca študentov se je izkazal kot pomemben predvsem pri kratkih potovanjih, kar je tudi razumljivo, saj so bile prenekaterne počitnice vezane na obisk vikenda.

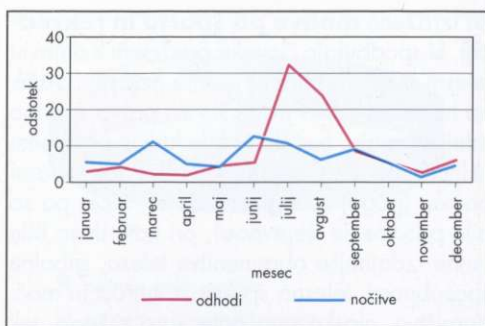
Ob koncu naloge sem podala tudi pregled regionalne strukture potovanj slovenskih študentov. Največ potovanj so leta 1998 opravili študentje iz Zasavske regije (5,29 potov./štud.), sledijo pa jim študentje Pomurske (3,38 potov./štud.) in Osrednjeslovenske (3,20 potov./štud.) regije. Izbor ciljnih območij se med regijami ni bistveno razlikoval, saj so študentje iz skoraj vseh regij najpogostejše potovali po Sloveniji. Prav tako nisem zasledila pomembnejših razlik glede povprečnega števila potovanj študentov s stalnim mestnim bivališčem in stalnim bivališčem v bližini mestnega središča ali na podeželju. Kot pravi Jeršič (3), se rekreacijske in s tem tudi potovalne navade mestnega in podeželskega prebivalstva izenčujejo. Postopna preobrazba iz agrarne v industrijsko in urbanizirano družbo je v Sloveniji namreč spodbudila raznolike oblike in učinke preživljanja prostega časa, ki so značilni tako za mesto kot podeželje oziroma za različne regije, tako da tudi uniformiranega pritočnega (in s tem tudi potovalnega) ravnanja v posameznih prostorskih enotah (mesta in podeželje, regije) ni zaslediti.

Leta 1998 je vzorčna populacija študentov opravila 597 potovanj. Od tega je bilo kratkih potovanj 222 (38,81 %) in dolgih 350 (61,19 %), ob nekaterih nepopolnih odgovorih. Vsak od anketiranih študentov se je leta 1998 povprečno odpravil na 2,84 (2,91*) potovanj, od tega na 1,20 (1,23*) kratkih in 1,89 (1,94*) daljših. Pri

tem so študentje geografije kot nekakšen podvzorec izkazovali ravno obratne vrednosti. Ti so namreč opravili več krajših (62,07 %) kot daljših (37,93 %) potovanj. Prav tako so študentje geografije močno izstopali po številu potovanj na študenta. Povprečno je namreč leta 1998 študent geografije odšel na 5,35 potovanj, od tega na 3,18 krajših in 1,94 daljših. Pri daljših potovanjih med vzorcem in podvzorcem ni bilo pomembnejše razlike. Podobno kot pri študentski populaciji so tudi slovenski turisti odšli na več dolgih (89 %) kot kratkih potovanj (11 %), s tem da je bila razlika med deležema bistveno večja. Študentje so v veliki večini potovali neorganizirano (72,53 %), kar velja tudi za študente geografije, ki pa so pri tem kazalcu izkazali celo večji delež organiziranih potovanj (39,56 %). Prav tako si je tudi tri četrtine slovenskih turistov letovanje organiziralo samih.

Vzorčna populacija študentov je leta 1998 potovala v 41 različnih držav, ki sem jih razdelila v 26 različnih območij. Ciljna območja so bila na vseh celinah, razen v Južni Ameriki in Avstraliji. Sicer je bilo največ potovanj zabeleženih na območju Evrope, njihova značilnost pa je bila, da je eno potovanje obsegalo tudi več držav. Sicer pa so slovenski študentje še vedno največ potovali po Sloveniji, kjer je bila zabeležena več kot tretjina vseh potovanj (33,84 %), na drugem mestu pa ji sledi Hrvaška (28,98 %). Nato se deleži potovanj v ostale dežele močno zmanjšajo. Tretje najbolj obiskano območje je bila Grčija, sledijo pa ji tri naše sosednje države: Avstrija, Italija (z enakima deležema) in Madžarska. V okviru kratkih potovanj je na potovanja po Sloveniji odpadel kar več kot polovični delež (56,76 %), v okviru daljših potovanj pa je po obisku študentov Slovenijo prehitela Hrvaška, ki je zabeležila več kot tretjino vseh odhodov (35,14 %). Prav tako je tudi podvzorec študentov geografije najpogostejše potoval po Sloveniji in zabeležil celo višji delež potovanj kot ostali študentje (45,05 %). Študentje geografije so nato potovali še na Hrvaško, v Avstrijo, Grčijo in Italijo. Pri potovanjih študentov geografije so leta 1998 izpadla le potovanja v nekatere evropske države in Afriko. Za razliko od zgoraj navedenih ugotovitev pa je razi-

*Ob neupoštevanju tistih, ki niso potovali.

Slika 2: Struktura turističnih potovanj po odhodi na turistično potovanje in povprečnem številu nočitev po mesecih vzorca študentov leta 1998.

skava Statističnega urada RS pokazala, da so slovenski turisti leta 1997 najpogosteje potovali na Hrvaško (44,3 %), a kljub temu še vedno dobra tretjina po Sloveniji (33,34 %). Poleg tega so v večji meri potovali samo še v Italijo, BiH in Avstrijo.

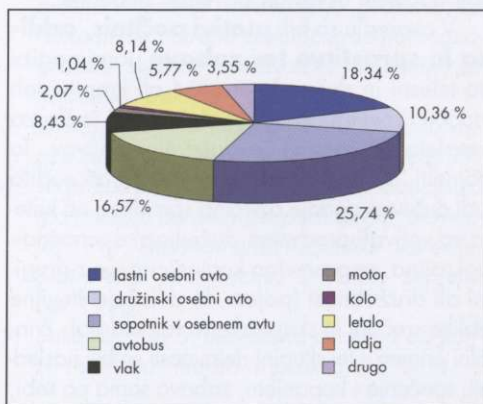
Študentje so najpogosteje odhajali na potovanja v juliju (32,26 %) in avgustu (23,85 %) (gl. sliko 2). Odhoda na potovanje sicer ni mogoče enačiti s potekom potovanja izključno v tem mesecu, a naj vseeno omenim, da sta bila največja deleža turističnih potovanj slovenskih turistov prav tako zabeležena meseca avgusta (35,4 %) in julija (28,9 %). Časovni razporeditvi nočitev študentov in slovenskih turistov sta si podobni, saj sta obe populaciji najdlje prenočevali v poletnih mesecih. Povprečno so študentje leta 1998 na potovanjih prenočili približno 15-krat, pri tem pa je seveda opazno povečevanje povprečnega števila nočitev na študenta z oddaljenostjo ciljnega območja.

Študentje, kot tudi slovenski turisti, so na potovanja najpogosteje odhajali z avtomobilom (gl. sliko 3), predvsem kot sopotniki v osebni avtomobilu, sledi pa presenetljivo visok, skoraj petinski, delež potovanj študentov, ki so potovali z lastnim osebnim avtomobilom. Precej visok delež je potoval tudi z avtobusom, manjši del pa je uporabil druga prevozna sredstva (družinski osebni avtomobil, vlak, letalo, ladja, motor, kolo in ostali načini prevoza). Sicer so študentje izkazali večjo pestrost v uporabi prevoznih sredstev na potovanjih kot slovenski turisti.

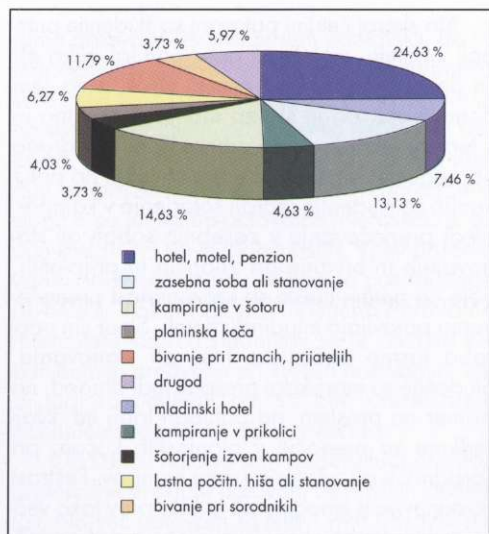
Na skoraj četrtini potovanj so študentje prespali v hotelu, motelu ali penzionu (gl. sliko 4). Ta delež se mi je zdel precej visok, zato sem domnevala, da je šlo za manj kakovostna in s tem cenejša tovrstna prenočišča. Kot drugo najpogostejšo možnost prenočevanja na potovanjih so študentje izbrali šotorjenje v kampih. Sledi prenočevanje v zasebnih sobah ali stanovanjih in bivanje pri znancih in prijateljih. Šele na petem mestu se kot možnost prenočevanja pojavljajo mladinski hoteli. Sledi jim uporaba lastne počitniške hiše ali stanovanja. Študentje so marsikdaj prespali tudi drugod, na primer na prostem, na palubah ladij itd. Najredkeje so prenočili v planinskih kočah, pri sorodnikih ali v šotorih izven kampov. Pestrost nastanitvenih zmogljivosti je bila prav tako večja pri študentski populaciji kot na potovanjih domačega prebivalstva, kar je pokazatelj večje dinamike študentskih potovanj.

Velika večina študentov je potovala z enim ali več prijatelji, medtem ko za slovenske turisti podatki o socialnosti niso bili zabeleženi (gl. sliko 5).

Obe populaciji sem primerjala tudi po izraženi motivaciji potovanj in ponovno ugotovila skupno značilnost. Namreč, obe populaciji sta najpogosteje odšli na pot z namenom počitnic, oddiha in sprostitve. Pestrost motivov študentske populacije je bila večja kot pri slovenskih turistih.

Slika 3: Struktura turističnih potovanj glede na uporabo prevoznih sredstev vzorca študentov leta 1998.

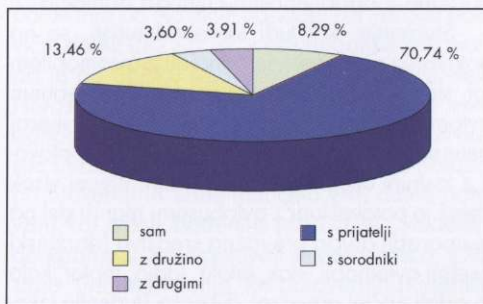
Slika 4: Struktura turističnih potovanj glede na uporabo nastanitvenih zmogljivosti vzorca študentov leta 1998.

Jeršič ugotavlja, da prostor v ciljnem območju povratno vpliva na ravnanje popotnikov, in opozarja na multifunkcionalnost bližnje rekreacije (3). Podobno je mogoče govoriti tudi o multifunkcionalnosti turističnih potovanj slovenskih študentov, ki je razvidna iz navedbe motivacije na njihovih potovanjih (gl. sliko 6). Glede na motive sem določila naslednje skupine dejavnosti, s katerimi se so se na potovanjih leta 1998 najpogosteje ukvarjali slovenski študentje.

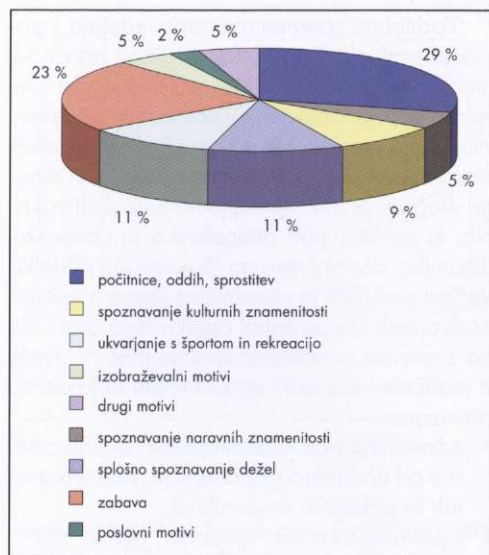
V ospredju so bili **motivi počitnic, oddiha in sprostitve ter zabave**, torej nagibi po telesni in duševni sprostitvi ali krepitvi teh moči. Pri nekaterih od teh dejavnosti je šlo za prepletanje telesnih in duševnih motivov. To pomeni, da je telesna dejavnost hkrati nudila tudi duševno ugodje oziroma sprostitve, na katero so vplivali predvsem doživljajske »močna« pokrajina, neposredno komuniciranje z drugimi ali družabnost (pojem, ki vključuje številne oblike srečanj in skupinskega razvedrila). Značilni primeri v tej skupini dejavnosti so bili naslednji: sončenje s kopanjem, zabava sama po sebi, obiskovanje lokalov, sorodnikov, prijateljev, znancev. Pri manjšem številu študentov je šlo nadalje za sklop telesnih dejavnosti oziroma

za izražene **motive po športu in rekreaciji**, ki spodbujajo človeka predvsem k dejavni telesni krepitvi. Pri tem je bila najbolj izražena hoja, pri kateri pa ni šlo za pravo športno udejstvovanje, pač pa je bila tudi in predvsem utilitarnega značaja in je imela sekundarni pomen (pogoj za ogled dežele). Sicer pa so bile prisotne še dejavnosti, pri katerih so bile nujne izdatnejše obremenitve telesa, gibalne sposobnosti, telesna spretnost, hitrost in moč: gornišтво, alpsko smučanje, igre z žogo, tek v naravi oziroma trim itd. Nadalje so bile na potovanjih prisotne **pasivne oblike rekreacije**, torej tiste pristočasne dejavnosti, pri katerih ni šlo za telesno gibanje. Ne glede na to pa so lahko zaradi doživljajske zmožnosti vplivale na sproščanje in obnavljanje psihičnih moči ali pa na socialno in kulturno bogatitev študentov. V ta sklop so se uvrstile dejavnosti, kot so ogled kulturnih in naravnih znamenitosti, obisk kulturnih, zabavnih in športnih prireditev in druge.

Sklep. Sklenem lahko, da je vzorec slovenskih študentov leta 1998 izkazal večjo intenziteto in razpršenost turističnih potovanj kot povprečna slovenska populacija. Prav tako so izbrani slovenski študentje izkazali večjo raznolikost v uporabi prevoznih sredstev in nastanitvenih zmogljivosti. Negativno pa lahko ovrednotim njihovo skromno motivacijsko intenziteto in raznolikost. Pri tem dodajam, da je ta negativna ocena plod tako mojega objektiviziranja podatkov kot tudi subjektivnega razmišljanja ob sicer danih podatkih, saj sem jih vrednotila tudi med samim anketiranjem in

Slika 5: Struktura turističnih potovanj glede na socialnost vzorca študentov leta 1998.

Slika 6: Motivacijska struktura turističnih potovanj vzorca študentov leta 1998.

dodatnim pogovorom z anketiranci. Potovalni motivi slovenskih študentov se namreč niso bistveno razlikovali od potovalnih motivov slovenskega prebivalstva leta 1997. Po moji presoji bi le-ti morali v večji meri pozitivno odstopati od motivov slednjih. Precej anketirancev motivov ni podrobneje navedlo, tako zaradi njihovega nepoznavanja, kot tudi zaradi spominskih težav, kar dokazuje, da samo spoznavanje dežel ni pustilo močnejših sledi. Seveda so bile izjeme, saj so se nekateri z veseljem spomnili prepotovanih poti, pri drugih pa sem imela občutek, da so navajali glavne turistične znamenitosti iz dežel, ki so jih obiskali, in da so se jih spomnili ne toliko iz lastnih doživetij kot iz turističnih vodnikov. Kot sem že omenila, so bolj oddaljene dežele pritegnile večjo pozornost slovenskih študentov, saj se tako daleč ne bodo več vrnili – vsaj ne kmalu, pa tudi zaradi bistveno bolj različnih naravnih in kulturnih značilnosti od teh v Sloveniji. Na drugi strani pa prostor, ki je geografsko bližji, ni pritegnil veliko zanimanja. To se nanaša predvsem na Slovenijo, Hrvaško in Grčijo. Te tri dežele so bile sicer najbolj intenzivno obiskane, pa vendar tamkajšnja potovanja niso bila

usmerjena v spoznavanje samih dežel, pač pa je študente bolj pritegnila sekundarna turistična ponudba (prenočitveni, športni, turistični objekti ...). Menim, da bi Slovenija morala pritegniti veliko več pozornosti že zaradi statusa domovine, da ne omenjam njene naravne raznolikosti. Po slednji močno izstopata tudi Hrvaška in Grčija, predvsem njun obalni del, kamor so študentje največ potovali. Obenem pa Grčija izstopa tudi po svojem kulturno-zgodovinskem bogastvu, ki pa je med študenti ostalo nekoliko neopaženo. Kot sem že omenila, je slovenske študente bolj pritegnila sekundarna turistična ponudba ciljnega območja kot pa dežela sama. Ker se sekundarna turistična ponudba po vsem svetu izenačuje, pa tudi razširja, sledi logična posledica, da se prvotni izgled pokrajin osiromašuje. Gre torej za proces poenotenja in slabšega poznavanja sveta, in sicer v smislu, da v pokrajini vzbudijo pozornost le turistične dobrine sekundarne ponudbe, medtem ko primarne postajajo vse bolj neopazne. Študentje geografije so, kot nekakšen mini-podvzorec, pozitivno odstopali od splošnega potovalnega obnašanja anketiranih študentov. Intenzivnost in raznolikost njihovih potovalnih motivov sta bili bolj izraženi.

1. Anketno gradivo (210 pravilno izpolnjenih anketnih vprašalnikov).
2. Gosar, A. 1989: Potovanja študentov geografije – primer vrednotenja prostora za rekreativne potrebe specifične socialnogeografske skupine prebivalcev Slovenije/Jugoslavije. Dela, 6.
3. Jeršič, M. 1998: Bližnja rekreacija prebivalcev Slovenije. Geographica Slovenica, 29.
4. Turistična potovanja domačega prebivalstva (po anketi o porabi v gospodinjstvih), Slovenija, 1997. Statistični urad Republike Slovenije. Statistične informacije, št. 243, september 1998.
5. Suša, U. 1996: Slovenska mladina ob koncu tisočletja. Teorija in praksa, 33, št. 6.